

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"ג - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : חיי שרה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ג.
בעניין אר"י וכן בישול אחר בישול בשבת

לספוד לשרה ולבנותה

בפרשת מיתתה של שרה אמנו והספדו של אברהם אבינו, אנו רואים את גודל מעלתה וחשיבותה של שרה אמנו. התורה כותבת (כ"ג א' ב) 'וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְיַת אֲרָבַע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵא אַבְרָהָם לְסָפֵד לְשָׂרָה וְלִבְתָּהּ. והנה האות כי של המלה "ולב"תה" קטנה יותר משאר האותיות, ללמדנו שבכיו של אברהם אבינו על פטירתה שונה מבכיו של כל אדם שבוכה על מתו. הנהוג שבעולם הוא, שכשנפטור אדם קרוב, מיד פורץ הבכי, ורק לאחר מכן מספיד – אבל אצל אברהם אבינו, קודם בא להספיד את שרה, ורק אחר כך הגיע לידי בכי. מדרך זו אנו למדים שאברהם לא הגיע לידי בכי רק על פטירתה של שרה כל עוד לא הספיד אותה, והטעם הוא משום שאברהם הכיר את שרה היטב, וידע את מעלתה ואת ערכה, את גודל צדקותה וחשיבותה, וידע היטב שאין לו מה לבכות עליה, כי היא בודאי מוזמנת לעולם שכולו טוב (ברור הוא, שאדם שמתה אשתו, העולם חרב עבורו. כמו שכתוב "מתה עלי רחלי", וכן אצל אברהם אחרי מיתת שרה כתוב "ואברהם זקן" – הזקין במיוחד מותך צער). וכמו שכותב רש"י "בת מאה כבת עשרים לחטא, מה בת עשרים לא חטאה, שהרי אינה בת עונשין, אף בת מאה בלא חטא". אלא שידע אברהם שיאמרו בני חת איך אברהם לא בוכה על מות אשתו, על כן בא להספידה וסיפר בשבחה, ואז התעורר אצלו הרגש והתחיל לבכות.

היכן היה יצחק בהלוויית אמו?

יש לשאול על מה שכתוב 'ויבא אברהם' ואילו יצחק כלל לא מוזכר, ומדוע לא בא להלוויית אימו? אלא אומרים חז"ל שאברהם אבינו שלח את יצחק ללמוד תורה בישיבת שם ועבר.

חינוך לאהבת ה' במסירות נפש

בהספדו על שרה אמנו מזכיר אברהם אבינו את מעלתה של שרה אמנו ואת מסירות נפשה בחינוך הילדים, שהצליחה לחנך את יצחק אבינו לאהבת ה' עד כדי כך שהיה מוכן למסור את נפשו על קידוש ה' בלי היסוס, ואמר לאברהם אבינו לקושרו ולעוקדו היטב, כדי שח"ו לא תהיה שחיטה פסולה, והכל בזכות החינוך הטהור שהתחנך אצל אמו הצדקת.

בכסף מלא יתננה לי

מפרשת תקומת המערה לאברהם אבינו על ידי קניין גמור ומוחלט, ניתן ללמוד על שייכותה של המערה שבחברון ועל כל סביבותיה עד 'אבו-סנינא' ועד בכלל לעם ישראל. כמו כן, יש ללמוד מהאופן שבו נהג אברהם אבינו עם עפרון בדרך הקניין, שלא יכולה להיות שום טענה או עוררים נגד אותו

הקניין. התורה כותבת שאמר אברהם אבינו לכל אנשי בני חת שברצונו לקנות את המערה מעפרון בכסף מלא, וזאת עוד לפני שנפגש עם עפרון למשא ומתן. ולכאורה אין זה מדרך הסוחרים, שהרי בשעה שהקונה מראה שהוא 'מתלהב' מהמקח, המוכרים מנצלים זאת ומבקשים מעבר לשווי המקח. אבל אברהם אבינו חשש שמא יאמר להם עפרון שאברהם אבינו רימה אותו ולא נתן לו את מלוא שווי והמקח מקח טעות, על כן הקדים להביע את נכונותו לקנותה בכסף מלא, ובכך הפריך את טענתו הזאת לעתיד. כי כל "בני חת" נמצאים במקום, ואת כולם החתים אברהם אבינו על שטר המכר (למרות שכל אר"י הובטחה לו ולא היה צריך לשלם שום פרוטה. עיין רש"י שמות פרק ו' פסוק ט' ושפתי חכמים שם).

בדיקת המטבעות באוזני בני חת

בהמשך הדברים כתוב שעפרון אומר לאברהם אבינו 'אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי אֶךָ אֲרַבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵהַ הוּא וְאֵת מִתְּנֶךָ קְבֹר'. כלומר, עפרון רצה לסיים את ה'עיסקה' בארבע עיניים ללא נוכחות אנשי בני חת, ואח"כ יטען שאברהם לא שילם, או לא מכר לצרכי קבורה. אבל אברהם אבינו לא כן עשה, אלא אחר כתוב 'וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֲפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאָזְנֵי בְנֵי חַת אֲרַבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לְסַחְרֵי. אברהם אבינו העדיף לשקול את הכסף שדרש ממנו עפרון לעיני כל, כמו שכתוב 'באוזני בני חת'. ומדוע שינה? משום שחשש אברהם אבינו שאם ישלם לו בהחבא ובי'ארבע עיניים, יבוא אחר כך עפרון ויאמר שאברהם שילם בכסף מזויף, על כן הוציא אברהם אבינו לעפרון מטבע מטבע וזרקה על הקרקע שישמעו כל בני חת שכל מטבע ומטבע אמיתי ואינו מזויף כלל.

בדיקה ולא שקילה

עוד נשמר אברהם אבינו מחשש כל טענה שיכולה היתה להיות לעפרון לביטול המכר, ולא הסתפק בשקילת הכסף לעפרון בלבד, אלא בבדיקה נפרדת של כל מטבע ומטבע. בתחילה בא אברהם לעפרון עם שק שיש בו אלף שקל כסף, אותו קיבל מאבימלך במתנה כמו שכתוב (בראשית כ טז) 'וּלְשָׂרָה אָמַר הֲנֵה נִתְּתִי אֵלָיִךְ כֶּסֶף לְאַחִיךָ הֲנֵה הוּא לְךָ כְּסוּת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אֲתֵּךְ וְאֵת כָּל וְנִכְחֹתִי, ונתן לעפרון ואמר לו, אתה בקשת ארבע מאות, קח את כל השק. אמר לו עפרון שהניח בשק למעלה שכבת מטבעות, אבל בכל תחתית השק יש עפר ואבנים, על כן הוציא אברהם את המטבעות מהשק והפריד מטבע מטבע לאוזני בני חת. ובגלל טענה זו הפסיד עפרון עוד שש מאות שקל כסף, כמו שכותב רש"י שכתוב 'עפרן' בלי וא"ו, ואפשר לומר שהאות וא"ו רומזת לשש מאות שקל כסף שהפסיד, שזהו ההפרש שבין הארבע מאות שקל כסף לבין האלף שהציע לו אברהם אבינו. שלא רצה אברהם אבינו ליהנות מכסף שקבל על כרחו מאבימלך.

יצאה מיד הדיוט ליד מלך

ומדוע נזהר כל כך אברהם אבינו? משום שידע שעפרון עלול להתחרט על המקח, לפי שבתחילה היתה המערה נמוכת קומה וערך, חשוכה, ואיש לא התקרב אליה. אבל אברהם אבינו ידע את ערכה, ומתי גילה זאת? בשעה שהוציא שלשה עגלים למלאכים שבאו לבקרו ביום השלישי למילתו, ברח

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבּ מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

חיי שרה - תשס"ג - מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

לקראתה, ובודאי שהיא צדקנית? אלא שאמר, אולי צדקנית היא, אך שמה גם קמצנית, והרי אצל אברהם אבינו הבית פתוח ונותנים שם לכל דורש בשפע גדול, וצריכה להיות מתאימה בנפשה לדבר הזה. על כן ביקש לבדוק אם יש לה עין טובה וביקש מעט מים.

ביקש שלא כהוגן ונענה כהוגן

הגמרא אומרת שיש כמה אנשים ביקשו שלא כהוגן, ויש שענו להם כהוגן, ויש שענו להם שלא כהוגן. אליעזר ביקש שלא כהוגן, כי אולי היא ממזרת וחיגרת וכד' וכיצד הוא מבקש שהסימן יהיה שתשקה אותם? ונענה כהוגן ומצא את מבוקשו לכבודו של אברהם ויצחק. אבל יפתח ביקש שלא כהוגן שאמר "כל היוצא מביתי", והרי יכול להיות שיצא חמור או חזיר, ונענה שלא כהוגן שלא היה לו זכות אבות, ויצאה בתו (עיין מסכת תענית דף).

עשיית חסד עם חכמה

התורה אומרת "וַיִּרְצֶה הַעֲבָד לְקַרְאָתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאֵינִי נָא מְעַט מִמֶּיִם מִפְּנֵיךְ. וַתֹּאמֶר שְׂתֵה אֶדְנִי וַתִּמְהַר וַתִּתְּדֶךָ עַל יְדָהּ וַתִּשְׁקֶהּ. וַתִּכַּל לְהִשְׁקֹתָהּ וַתֹּאמֶר גַּם לְגַמְלִינִי אֲשָׁאֵב עַד אִם כָּלֹּל לְשֵׁתֹת. וַתִּמְהַר וַתַּעַר כְּדָהּ אֶל הַשְּׂקֵת וַתִּכְרַךְ עוֹד אֶל הַבָּאָר לְשָׂאֵב וַתִּשָּׂאֵב לְכָל גְּמָלָיו". אומר 'אור החיים' הקדוש, שבתחילה הורידה לו לשתות, אבל לא חיכתה עד שיכלה לשתות. אמר בלבו זו קמצנית מדוע היא מביאה לי מעט מים. אבל רבקה רצה והשקתה את הגמלים למרות שהם צורכים המון מים. אמר לה אליעזר מדוע את עושה כן? אמרה לו משום שאתה בא מהדרך ואתה עייף וצמא, ואם תשתה הרבה תסתכן, ואין זה בגלל שאני מתעצלת, והראיה שלגמלים אני מביאה עד אשר כילו לשתות. אמר אליעזר זו לא רק בעלת חסד גרידא, אלא כל מעשיה עושה בחכמה רבה, ואמר שהיא מתאימה ליצחק.

מחצית השקל ושני לוחות הברית

אליעזר נתן לרבקה שני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם. חשבת ובידקתי וגיליתי שכל צמיד היה שוקל משקל של קילוגרם שלם, כלומר שהיתה צריכה לסחוב שתי קילוגרם זהב על ידיה. ואת הנס נתן לה במשקל עשרה גרם. בזה רמז לה שעתידיים בניה לתת מחצית השקל לבית המקדש שערכו כעשרה גרם, ועתידיים לקבל שני לוחות הברית צמודים. ועל ידי זה אמר לה כמה חשובה זכיייתה ומעלתה.

מעלת מחצית השקל

המעלה שבמחצית השקל היא שזה מראה על אחדות של עם ישראל, ובכל ראש חודש אדר מכריזים על השקלים, ואם הוא עשיר ורוצה לתת יותר, לא מקבלים ממנו, וכמו כן אם הוא עני ואין לו אומרים לו לך ומשכן את בגדיך ותביא מחצית השקל. כמו כן אב ובנו לא יתנו שקל שלם, אלא שני חציים דוקא. וכמו כן עשרה חברים לא יתנו חמשה שקלים שלמים, אלא עשרה חציים. והרווח היה של ההקדש, שכאשר היו שוקלים אותם היו מוסיפים תמיד מעט כמו שעושים היום בשקילת פירות. כמו כן אין מונים את עם ישראל, אלא עיני שקלים או אפי' טלאים או אפי' בחתיכת חרס, רק לא למנות את העם ממש. וכשרוצים לדעת אם יש מנין, אומרים את הפסוק ויתן לך הא-לקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש' שהם עשר

זיתים של גויים וגמר מלאכתם ע"י ישראל - חייבים בתרו"מ בזמן האחרון הוציאו כל מיני שמועות והוציאו כמה דברים שאמרתי מהקשרם, ובקשו ממני להכחיש את הדברים. אבל ידוע שהאמת היא שגם אם אני אכחיש בכתב ובחתימת ידי יאמרו שחתימה מזוייפת היא, על כן אין תועלת בהכחשה ולא כלום. הדברים נאמרו השבוע בסיוור שעשינו ביישובי יש"ע, וביקרנו בשיבה שבאלון מורה שם מסרנו שיעור, וכן ביקרנו בישוב איתמר וחזקנו את ידיהם אחרי הרצח שהיה שם, והקב"ה ינקום את דמם. והנה שם שאלו אותי מה לעשות בזיתים הגדלים בפרדסים שנטשו הערבים בגלל פעילות צבאית – ועניתי להם שאם המקום נכבש בגלל פעולה צבאית, הרי שזה שייך לשטח ישראל ויכולים למסוק מהם באישור הצבא כי ברור שזה נקרא מקום שנתיאשו הבעלים להגיע למקום. ועוד הוספתי להם שצריכים לעשות עליהם תרומות ומעשרות כדין, למרות שגדלו בידי גויים, כיון שסוף סוף גמר מלאכתם נעשה בידי ישראל. הדברים לכאורה פשוטים, ולא עומד מאחוריהם שום פרשנות, וכל תוספת או פרשנות רק מוציאה את הדברים מהקשרם.

ערב ובוקר וצהריים

המדרש מביא מעשה ברבנו הקדוש ואנטונינוס שממנו לומדים שכאשר מגזימים ומרבים בעניין מסויים, מאבד הוא מעילותו. וז"ל המדרש (תנחומא מקץ סי' י"א) "למדנו רבינו עד כמה תפלות חייב אדם להתפלל ביום, כך שנו רבותינו, אין מתפללין יותר מג' תפלות שתקנו אבות העולם, וכו' ואף דניאל כתיב ביה וזמנין תלתא ביומא הוא ברך על ברכוהי (דניאל ו' יא) ולא פירש באיזה שעה, בא דוד ופירש ערב ובוקר וצהריים וגוי' (תהלים נה יח), לפיכך אין אדם רשאי להתפלל יותר משלש תפילות ביום וכו', ובזמנם היו יכולים להוסיף ולהתפלל בתורת נדבה, ולא בימינו. שאל אנטונינוס את רבינו הקדוש: מהו להתפלל בכל שעה? אמר ליה: אסור, אמר ליה: מדוע? ענה לו: שלא תהא נוהג קלות ראש בגבורה. לא קיבל ממנו, מה עשה? השכים אצלו, א"ל קירי בדא, לאחר שעה נכנס אצלו, א"ל אמפרטור, לאחר שעה א"ל שלום עליך המלך, א"ל מה אתה מבזה על המלכות, א"ל ישמע אזניך מה שאתה מוצא מפיד, ומה אתה בשר ודם השואל בשלומך בכל שעה, אתה אומר כך, המבזה מלך מלכי המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה. והקב"ה כך לימדנו ואמר לנו לבוא ולהודות לו שלש פעמים ביום בתפלת שחרית מנחה וערבית, ושאר היום יתעסקו בצורכם, על כן אין אני מכחיש, אלא דבריי היו כנ"ל, וכל מי שרוצה להוסיף עליהם או לגרוע מהם ידו על התחתונה (ועיין שו"ע או"ח סי' ק"ז סעיפים ב', ג' מתי אפשר כיום להתפלל תפילת נדבה).

רבקה צדקנית ובעלת חסד

השידוך הראשון שנעשה בתולדות האדם מובא בפרשתנו, כאשר אברהם אבינו שולח את אליעזר למצוא אשה לבנו ליצחק. הלך אליעזר והתפלל שהאשה שתציע מעט מים לו וגם לגמלים, תהיה המועמדת המתאימה. ויש להבין, האם באמת המעט מים שתתן לשתות הוא הקנה מידה של אשה הראויה להיות ליצחק אבינו? אלא הביאור הוא, שאליעזר ראה שהמים עולים לקראתה, ואילו לקראתו המים מעולם לא עלו. ולפי זה, צריך להבין שהיא צדקת, ומדוע ביקש עוד מים, והלוא כבר ראה שהמים עולים

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"ג - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

גרם קמח ושתי טיפות שמן, תדליקי מהשמן אור בבית, ותלושי לי מהקמח לחם שאוכל ואשבע. אמרה לו איך אפשר? אמר לה כך היה אצל אמא שלי, אם את לא רוצה או לא יכולה, את יכולה ללכת. לקחה מעט קמח ושתי טיפות שמן והתפללה לה' שיהיה ברכה בעיסה ובשמן. ונענתה מהשמים, ואכל ושבע והותיר, וגם בשמן הואר האוהל ולא פסק. אמר אם ככה, סימן שהיא צדקת גדולה, ומתאימה היא לשאת אותה (עיין רש"י בראשית פרק כ"ד פסוק ס"ז).

כל השבוע לכבוד שבת קודש.

אמרו בעלי המוסר, שאשה צריכה לכבד את השבת משבת לשבת, שכל השבוע תדאג מה היא יכולה לעשות לכבוד שבת קודש. ואת זה לומדים מהאמהות הקדושות שאצלן דלק הנר מער"ש לער"ש. וכל מה שתעשה, תדאג שיהיה יפה וכשר ומהודר לכבוד שבת קודש, והכל תלוי באשה.

אליעזר נכנס בגופו לגן עדן

כשבא בבוקר אליעזר ורצה להחזיר אותה לבית אביה, לא רצה יצחק להחזירה שכבר עמד על טיבה. הלך לקבול אצל אברהם, ואמר לו שיצחק צעק עליו והעליבו. אמר לו אברהם אשלם לך כסף, אמר לו אני לא רוצה בשום הון שבעולם למחול לו. אמר לו מה רצונך? אמר לו: ברצוני להכנס חי לגן עדן. והסכים לו אברהם, ואליעזר היה אחד מעשרה שנכנסו בגופם לגן עדן משום שעשה את שליחותו של אברהם אבינו ע"ה.

הגונב אפי' שוה פרוטה - חייב

כתוב בשו"ע (חו"מ סי' שמ"ח סעי' ב'): "כל הגונב אפילו שווה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם, אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון של גויים" (ועיין לפ"ת שם שזה איסור דאורייתא).

גזל הגוי חמור מגזל היהודי

אומר הב"ח (כי תצא אות ז'): "אסור לגנוב או לגזול כל שהוא דין תורה, בין מישאל, בין מנכרי, בין גדול, בין קטן, ואפילו אם הנוכרי ציער את ישראל; וגזל הגוי קשה ביותר".
כי הגוזל את ישראל, הוא יכול למחול לו, אבל הגוי ודאי לו ימחול. ועוד, דממעט שפע הנשפע לישראל מלמעלה, ויש בזה עניינים עמוקים.

אבל לעתיד לבוא נוכח ל"עצים אשר לא נטעת בתים אשר לא בנית" וכו'. וכתוב "והיה כי תבואו אל הארץ ונתתי נגע צרעת בבתים וזאת על שום מה? אומרים חז"ל כדי שימצאו ישראל את אוצרותיהם של הגויים מוחבאים בקירות הבתים.

ולעתיד לבוא כתוב "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו".
וכתוב "ועץ השדה יתן פרי" - אומרים חז"ל: אפילו עצי סרק יתנו פריים. ולכאורה, מה החשיבות אם יתנו עצי סרק פרי או לא? אלא הכוונה היא, שאפילו יהודים שכיום הם רחוקים מקיום תורה ומצוות והם עצי סרק, הקב"ה יטע בהם אהבתו ויקיימו תורה ומצוות.

גנב בקטנותו האם חייב להשיב לכשגדל

בשו"ע כתוב: בענין ילד קטן שלקח שטר כסף מגדול ושרף אותו. האם לכשיגדל יהיה חייב לשלם או לא, אם הזיק כשהיה קטן?
וכתוב: אם הכסף בעין (שהקטן לא שרף את שטר הכסף אלא גנבו) - חייב להחזיר. ואם אינו בעין - פטור מלשלם.

מילים. ואם אינו יודע את הפסוק, אומר 'ברוך אתה ה' א-לקינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ' שזה עשרה תבות, וכך מונים, לא באצבע ולא בדיבור אלא במחשבה.

חכמת ההורים ונסינום

לוחות הברית היו מחולקים לשני חלקים, האחד, מצוות שבין אדם למקום, והשני, מצוות שבין אדם לחברו. ומצוות כיבוד הורים נמצאת במצוות שבין אדם למקום. אומר הקב"ה כבד את הורייך, ואל תחשוב שאתה פיקח יותר מהם שהם מהדור הישן, אלא דע שכיון שהם זקנים יותר ממך, הם מנוסים יותר, "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (דברים פרק ל"ב פסוק ז'). וכך שלח יוסף הצדיק לאביו, יין ישן לומר לו שדעת זקנים נוחה הימנו, לומר לו שכשם שהיין הישן טוב וטעים, כך הזקנים חכמים יותר (עיין רש"י בראשית פרק מ"ה פסוק כ"ג).

מצוות וכבוד הזולת צמודים

עוד יש ללמוד מזה שהמצוות שבין אדם למקום והמצוות שבין אדם לחברו צמודים, שלא יאמר אדם אני מכבד כל אדם אבל אני לא מקיים מצוות - או שמקיים מצוות אבל מזלזל באחרים, אלא יש להצמיד את השניים דוקא. היה הרב שבתי יודלביץ' ע"ה מגיד גדול. פעם שמע ממני שאני דורש שאין שני חצאים וכי לומדים את זה מהלוחות, שאדם אינו יכול לקיים חצי מצוה או מצוה שמוצאת חן בעיניו בלבד. קם על רגליו ואמר בצחות שהרב אליהו לא יודע לדרוש, אלא יש ללמוד את זה מאדם שרוצה לקפוץ מבניין כל בו שלום בתל אביב אבל אין הוא מתכוון להתאבד. אמרו לו איך זה? אמר להם שהוא קופץ רק עד חצי הבניין. אמרו לו אין דבר כזה, אלא אם אתה קופץ אתה מוכרח להגיע עד למטה ואין חצי נפילה. גם ישראל כשעולים מגיעים לשמים, אבל כשירדו, יורדים עד עפר.

בדיקת יצחק את רבקה

כשהביא אליעזר את רבקה ליצחק, שאל אותו מה מצאת בה? ענה לו שנתנה לי מעט מים. אמר לו יצחק, רק על סמך זה הבאת אותה? תאמר לי מי אביה? אמר לו בתואל. אמר יצחק, בת רשע אני אשא? תאמר לי מי אחיה? אמר לו לבן. אמר בת שגדלה במשפחת כאלו רשעים אינה מתאימה להקים את עם ישראל, קח אותה בחזרה. אמר לו אליעזר בא נלך לדין תורה שישפוט בינינו, ולקח אותו לאברהם. ואברהם אבינו כבר ידע שהיא המיועדת להיות לאשה ליצחק, שכך התורה מספרת שבשרו לאברהם אחרי העקדה שמלכה גיסתו ילדה בניו לחור אחיו, ופרטה התורה את שושלת הבנים שלה, עד שאומרת ובתואל ילד את רבקה. ואומרים חז"ל שהאריכה התורה רק כדי לומר לו שרבקה נולדה, וכי היא מיועדת ליצחק (עיין רש"י בראשית פרק כ"ב פסוק כ"ג). וכשבאו יצחק ואליעזר לאברהם, ויצחק לא רצה אותה, ואמר מה שאמרו לאברהם אינה ראייה כי לא בשמים היא [יצחק אבינו הוא מדת הגבורה]. בכל זאת אמר יצחק שיביא אותה, אך יקשה עליה בשאלות כך שיתברר לה שאינה מתאימה. אמר לה יצחק שאין לו דירה אלא אוהל בלבד, וחשב שתתיימש ולא תרצה, אבל היא הסכימה בלב שלם. וכן אמר לה שאין לו אלא מטה ישנה, והסכימה. אמר לה שכבר ישנה עליה שרה במשך 127 שנים, והסכימה. אמר לה בבקשה תקחי עשרה

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"ג - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ואליה מערים מהמיחם, ואח"כ מהכוס הזאת שופכים לתוך הכוס שיש בה תמצית התה או הקפה.
שקדי מרק - כיון שהם מטוגנים וניתן לאוכלם - מותר להכניסם למרק בשבת.

אבל אם א"א לאכלם אלא אם יכניסם למרק - יש בדבר בעיה.
מנה חמה - אסור לערות עליה מים רותחים בשבת, כיון שמכשירה לאכילה, שהרי קודם שעירה עליה מים רותחים אינה ראויה לאכילה.

אכילת "בורגול" של גויים

שאלו את מרת ה"י: האם מותר לאכול "בורגול" (גריריס) של חטיה גרוסה הנעשים על ידי רתיחה במים) של גויים.
וענה לה: מותר, כיון שהגוי מבשל את הבורגול רק רבע בשול, ולאמ"כ זה מתייבש, והיהודי עושה גמר בישול (עיין שו"ת ב"י סי' א').

דבר צונן מותר להדיחו בחמין בשבת

אומר הרמב"ם: "דבר צונן מותר להדיחו במים חמים אם לא היתה החדתו גמר מלאכתו".

דהיינו, ירק קר מהמקרר שרוצה מעט לחממו - יכו לשפוך עליו מים חמים מכלי שני בשבת כדי להפיג צינתו.

חימום ביצה קשה בשבת

המשנה אומרת (במסכת שבת דף ל"ח ע"ב): "אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל".
אומר רש"י: "שתצלה קצת עד שתהא מגלגלת". ואפי' אם הניחה מעט בצד המיחם נקרא מבשל.
ומכאן למדו, כמו שקצת בישול אסור, כך סוף בישול אסור.
דהיינו, ביצה שמבושלת ב- 99%, והניחה במים חמים בשבת בכדי שה- 1% הנוסף יתבשל - אסור.
אבל אם היא מבושלת כל צורכה - מותר להניחה במים חמים (ברור שכל מה שאומרים אין בישול לאחר בישול וכדו'), אין הכוונה שמותר להניחה על האש ממש כי יש בזה חשש דמחוי כמבשל, אלא "בצדי הקדירה" או על המיחם).

יציאות השבת

המשנה הראשונה במסכת שבת עוסקת במלאכת הוצאה, "יציאות השבת שתיים שהם ארבע". וכבר דנו הראשונים מדוע פתחה הוצאה במלאכה בנשוא זה. וכתוב בתוס' (שם ד"ה יציאות), דבר זה נשנה בראשונה כיון שמלאכת הוצאה אינה נתפסת בשכלו של האדם. שהרי מדוע בית מותר לטלטל, ואילו בחצר אסור (ללא עירובי חצירות), וכן הוצאה מהבית לרה"ר ללא עירוב אסורה (ויש מחמירין אף כשיש עירוב).

מדיני מוקצה

פמוטים

הטוב ביותר שלא יניחם על השולחן, ובפרט אם הדליק בנרות שעווה, כיון שכל תזווה גורמת לכיבוי או הבערה ונכנס להרבה ספקות, אלא יקצה להם מקום ששם יהיו מונחים עד צאת השבת.

שעון שבת - ישנם רבנים שאומרים שניתן לשנות את בשעון שבת להקדים או לאחר. אבל להלכה יש לדעת שכל תקיעה היא יצירת כלי בשבת ותוקע חייב מדאורייתא משום בונה, ואם מנתקה הוי עוד חיוב וזאת מלבד גרם כיבוי או גרם הדלקה. ועוד - ששעון שבת הוא מוקצה מחמת איסור. וע"כ אין לאחר זמן הכיבוי או להקדים בשום פנים ואופן.

ארגז חול - ההולך על ילדיו לשחק בגן המשחקים בשבת, מותר לשחק בחול שנמצא בארגז החול שהרי הוקצה למלאכתו, אבל חול שנמצא מסביב לארגז החול הוא מוקצה, כיון שלא הוקצה למלאכה.

ומספרת הגמרא על רב רפרם ששרף פעם שטר בקטנותו, ולכשהגדיל שילם, אך עשה זאת ממידת חסידות, ומהדין אינו חייב לשלם.

וכתוב בשו"ע: "א: כל זה בקטן שלא הגיע לחינוך, אבל הגיע לחינוך צריכים להפרישו. וקטן שהיכה את אביו או שאר עבירות בקטנותו צריך תשובה, וטוב שיקבל על עצמו דבר לתשובה לכפרה קודם שיעשה בר עונשים" (שו"ע או"ח סי' שמ"ג, ומש"ב וכה"ח שם, וכן בחו"מ סי' שמ"ט).

ויש להקפיד כבר מקטנותו של הילד שהכל יהא בכשרות ובהידור. כגון: תינוק שאוכל דייסא העשויה מאבקת חלב, יש להאכילו רק אבקת חלב תוצרת הארץ אף שהיא ביוקר, ולא תוצרת חו"ל למרות שזה רק מדרבנן. וכן בשאר עשיית מצוות יקנה לבנו טלית ולובל כשרים. אך בתפילין יקנה מהודרות, כיון שהם משרים על הילד יותר יראת שמים.

וכתוב על יאשיה - "בן שבע שנים במולכו", והיה שופט את ישראל ללא שידע הלכות ודינים. ועל כן כשהגדיל, כל דין שדן מבן שמונה שנים עד י"ח שנים - החזירם משלו, ואע"פ שמהדין לא חייב להחזיר, נהג לפנים שמורת הדין (עיין לכה"ח שם ס"ק כ"ז, ל"ב, ל"ה).

מסופר על אדם שבא לפני חכם אחד ואמר לו 'שבהיותו ילד קטן נהג לגנוב מבני אדם'. אמר לו החכם: אם הינך זוכר זאת אתה חייב לשלם, שהרי יאשיהו שילם כל מה שדן בהיותו ילד (עיין שם כה"ח ס"ק ל"ה).

וכיום, אם רוצה להחזיר את סכום הגניבה, יכול לשלוח בעילום שם באמצעות טפסי שטרות של רשות הדואר, שבהם ירשום את הסכום וישלח לחברו, ולא ידע המקבל מי שלח.

דבר שהתבשל קודם השבת

אומר הרמב"ם בהלכות שבת: "דבר שנתבשל קודם השבת או נשרה בחמין לפני השבת, אע"פ שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו במים חמים".

כגון: אם בישל ביצה ביום שישי, וביום שבת רוצה להניחה במים חמים - מותר. וכן אם ביום שישי עירה מים רותחים על שקית תה, יכול ביום שבת לערות עליה מים חמים, זו דעת הרמב"ם.

וכתוב בשו"ע: "דבר שהתבשל כל צורכך בערב שבת - מותר להניחו בחמין בשבת".

וכן נפסקה ההלכה בניגוד לרמב"ם. היינו, לדעת הרמב"ם, מספיק אם נשרה ביום שישי, אפילו לא התבשל כל צורכו.

ולדעת השו"ע, רק אם התבשל כל צורכו ביום שישי, מותר לשרותו במים חמים בשבת, או אפי' לערות מים חמים מהמיחם עליו (ובלבד שיהא האוכל מוצק ולא נוזל. עיין למש"ב סי' ש"ח ס"ק ל"א, ולרמב"ם כ"ב הלכה ח', ולשו"ע שם).

והנ"מ היא, שבעל המש"ב אומר שבשעת הדחק אפשר לסמוך על הרמב"ם, אבל בעלמא, לא.

תפ"א שבישלו היטב ורוצה לחממו בשבת - מעיקר הדין: יכול לקחת כלי להניח בו את התפ"א ולשפוך עליו מים חמים מהמיחם, היינו לערות עליו מהמיחם ממש.

אבל לערות מים חמים על תמצית תה בשבת - אסור.
קפה - בספר 'גינת וורדים' האריך לבאר בדין קפה בשבת אם הוי מבשל או לא, ואם יש בישול אחר קלייה או לא (עיין לכה"ח שם ס"ק ס"ה משם הגוי"ר כלל ג' מסי' ב' עד ס"ט) שהאריך בענין קפה ובענין תה. וכן עיין למש"ב שם ס"ק ל"א שהאריכו בזה.

ולמעשה, יש בעשיית קפה ותה דיני בישול ודיני צביעה. וע"כ טוב להחמיר אליבא דכו"ע לחוש לצביעה במשקין (עיין למש"ב שם ס"ק ל"ט, וכן לסברת כה"ח שם), ולהכין קפה או תמצית תה בכוס, ולקחת כוס אחרת

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

חיי שרה - תשס"ג - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אבן – דינה מוקצה. אך אם לקחה מע"ש וייחדה למלאכה מסויימת כגון להניחה מתחת הדלת שלא תיסגר – אינה מוקצה. וי"א: שקבעה לזמן רב או שתיקן את האבן.

סחבה – אם נשפך מים על הריצפה יכול לנגבם על ידי סחבה גדולה, כך צדד אחד ישאר מעט יבש, וכשיספגו המים יחזיק בצד היבש ויוציא את הסחבה לבחוף. אבל אם הניח סחבה וכולה התמלאה מים, וברגע שמרימה הוא סוחט – דינה מוקצה.

וי"א: משום כבוד הבריות מותר להוציאה כלאחר יד. ועדיף שינגב את המים שנשפכו ע"י קרש שבראשו יש גומי שהוא אינו סוחט, ואח"כ ינקה בסחבה, כך שלא תספוג הרבה מים.

ואהבת לרעך כמוך

האוכל זיתים שלא בושלו כל צרכן – גורם לשכחה. אבל אם הם בשלים כל צורכם - אין בעיה. ומסופר מעשה, על אדם שהתארח אצל חברו בחו"ל, ושם היו הזיתים ביוקר, וחברו הגיש לשולחן זיתים והלה אכל עוד ועוד. אמר לו בעל הבית: הרי יודע אתה שהזיתים גורמים לשכחה. ענה לו חברו: ברגע שאני אוכל זית אחד, אני שוכח שאכלתי את קודמו.

וגם כל אדם בביתו צריך להתנהג בכבוד, ולא יכנס מיד ויאמר 'רעב אני' אלא ימתין מעט, מדין "ואהבת לרעך כמוך" ויאמר בדרך רמז לאשתו שהוא ממהר ואם האוכל מוכן. וגם אם נשרף מעט האוכל וכדו' יזהר שלא יעליב את אשתו, שמא מזלו גרם לכך.

ויהי רצון שנוכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, בביאת גודל צדק במהרה בימינו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org
www.harav.org

